

Nr 183.

Av herrar **Vennerström** och **Werner**, om skrivelse till Kungl.

Maj:t angående sådan ändring i lagen om 20-årig hävd, att densamma ej vidare må gälla mot kronan och i vissa fall ej heller mot enskilda.

I en vid 1911 års riksdag i andra kammaren väckt motion föreslog herr Lindhagen, att riksdagen för sin del måtte besluta sådant tillägg till lagen den 22 april 1881 om 20-årig hävd, att lagen förklarades ej skola gälla gent emot kronan eller, om detta ej kunde bifallas, att lagen förklarades ej skola gälla gentemot kronan för den tid, som kunde antagas åtgå för vederbörlig utredning om kronans jorrdonationer.

Lagutskottets majoritet avstyrkte motionen, men i avgiven reservation hemställde herrar Widén, Pettersson i Södertälje, Jansson i Edsbäcken, Beck-Friis, Forsberg och Olsson i See, att riksdagen måtte avlåta en skrivelse i motionens syfte. Andra kammaren biföll utan votering reservationen, medan första kammaren beslutade i enlighet med utskottets avslagsyrkande.

I proposition till 1912 års riksdag föreslog därför Kungl. Maj:t riksdagen att besluta sådan ändring i förordningen av den 22 april 1881 om 20-årig hävd och lag om ändrad lydelse av 10:de paragrafen i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom, att bestämmelsen om 20-årig hävd ej måtte gälla gent emot kronan under viss i propositionen angiven tid.

Propositionen vann understöd av lagutskottets majoritet, varemot herrar Håkansson, Gustav Andersson, av Ekenstam, Trana och Bergendal, i avgiven reservation yrkade avslag. Första kammaren biföll nu reservationen, medan andra kammaren i enlighet med utskottets utslag biföll propositionen.

På grund härav har denna viktiga fråga förfallit. Anledning föreligger dock att upptaga den på nytt. Den utredning angående rekognitionsskogarna, varom yrkande länge framförts och varom riksdagen 1912 hemställde hos regeringen, föreligger nu slutförd av åbokommittén. Med kronans rätt till dessa domäner sammanhänger den ej mindre viktiga frågan om rekognitionsskogslägenheterna och de gamla åbornas rätt till dem. Denna senare fråga kan ej på ett effektivt sätt lösas utan i samband med den förra, men här ställer sig den 20-åriga hävden i vägen. Bruksbolagen ha nämligen numera vunnit 20-årig hävd å dessa skogar och därmed även å torpen. Staten står på grund härav i allt för hög grad maktlös mot uppståndna missförhållanden.

Hävdens giltighet för kronan bör sålunda upphävas eller åtminstone suspenderas. Men även i fråga om hävd gent mot enskilda kunna fall påvisas, där lagen i sin nuvarande form leder till orättvisor, i det att den i sin tillämpning lett till stadfästandet av eljest orättmätiga förvärv. Till vår kännedom har kommit några sådana fall. Nissafors fideikommiss i Jönköpings län har kommit i besittning av hemman och vid häradsrätten erhållit lagfart på dem, utan att fideikommissets ägare kunnat uppvisa laga åtkomsthandlingar. Att dessa lagfarter ha varit olagliga framgår därav, att bönderna genom ett antal av högsta domstolens domar som hemmanens verkliga ägare blivit återinsatta i sin äganderätt och lagfarterna ha upphävts. Men detta kunde endast ske, innan den 20-åriga hävden inträtt. Sådana domar ha avkunnats av högsta domstolen den 13 december 1855, den 19 mars 1897 och den 30 december 1899. Samtliga röra de hemman, som på dylikt sätt fallit under Nissafors fideikommiss, men som genom dessa domar återställts till sina ägare, bönderna.

Några dylika mål, som instämts under de senaste åren och som varit av liknande beskaffenhet, ha domstolarna avgjort i motsatt riktning, i det de åberopat hävdelagen. Ett av dessa mål är synnerligen ömmande, emedan tvenne bönder med stora familjer förlorat sina hemman och nu av fideikommissets ägare uppsagts till avflyttning. De och deras förfäder ha sedan 1600-talet ägt hemmanet Valshult i Valdshults socken, Jönköpings län.

Den 20-åriga hävden driver dem bort. Det är ett faktum, att hävdelagen användes som ett skydd för bolags och storgodsägares ofta tvistiga fång, gent emot såväl kronans som åbors försök att vinna rättelse i under äldre tider uppståndna missförhållanden. Den är ett slags klasslag.

På anförda grunder hemställes,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, *dels att* Kungl. Maj:t måtte skyndsamt framlägga för riksdagen förslag därom, att lagen den 22 april 1881 om 20-årig hävd ej vidare måtte gälla gent emot kronan, *dels att* Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga förslag om samma lags förändring därhän, att den icke måtte komma att gälla mot enskilda i sådana fall, då lagfart icke grundats på laga åtkomsthandling, eller då hävden åberopas som skydd för oriktigt fången fastighet.

Stockholm den 22 januari 1920.

Ivar Vennerström.

Alfr. Werner.
